

Брионска изјава

за начелата на
независност на судството

Конференција на претседатели на врховни
судови од централна и источна Европа

14 октомври 2015

Содржината на оваа публикација не мора да значи дека секогаш ги одразува погледите и ставовите на Мисијата.

ВОВЕД:

Конференција на претседатели на врховни судови од централна и источна Европа

Изјавата за начелата на независност на судството е потпишана од страна на судиите учесници на средбата одржана во 2015 година во Бриони, Хрватска, во рамки на Конференцијата на претседатели на врховни судови на централна и источна Европа („Конференција“).

Конференцијата претставува самоодржлива организација чии членови се судиите претседатели на врховните судови кои раководат со судствата на дваесет и три држави што се протегаат од Балтичкото море до Кавказ, вклучително и Балканскиот полуостров.

Конференцијата се одржува еднаш годишно во некоја од земјите претставнички со цел да се разгледаат многу те заеднички предизвици со кои се соочуваат претседателите на врховните судови, а во насока кон подобрување на нивните судства, вклучувајќи унапредување на независноста на судството, зајакнување на интегритетот и одговорноста, подобрување во областа на управувањето со судовите, борба против корупција и зајакнување на поддршката што судовите ја уживаат во јавноста.

Конференцијата произлезе од тркалезна маса на тема „Интегритетот на судството“ што се одржа во институтот CEELI (Институт на централна и источна Европа за правна иницијатива) во 2007 и 2010 година во Прага, Чешка, и на истата учество земаа одредени врховни судови од регионот. Првата формална Конференција на претседатели на врховни судови се одржа во институтот CEELI во 2011 година, а потоа таква конференција беше организирана од страна на Врховниот суд на Албанија (2012 година), Црна Гора (2013 година), Грузија (2014 година) и Хрватска (2015 година).

ПРЕДГОВОР

Концептот на независно судство е единствен и универзален за сите држави кои воспоставиле функционална демократија и претставува еден од фундаменталните столбови на владеењето на правото.

Универзалните напори за обезбедување на независно судство преку донесување на плеада меѓународни и национални документи и инструменти кои ги воспоставуваат принципите на судската независност и интегритет, се проследени и со секојдневни активности во разни форми и нивоа, во правец на унапредување на истите.

Брионската изјава донесена и потпишана од претседателите на врховните судови на 16 земји од централна и источна Европа, меѓу кои и Република Македонија, е една од таквите активности, која уште еднаш ги реafirмира овие универзални принципи, со надеж за целосна имплементација на истите од страна на државите потписнички.

Структурата на државите потписнички на овој документ сама по себе зборува за важноста и опфатот на оваа изјава, притоа содржината и основните постулати на кои се заснива оваа изјава, зборува за причините за нејзиното донесување.

Брионската изјава од 14 октомври 2015, имплицира непоколеблива заложба за артикулирање на независноста на судството и судиите и механизмите за заштита на истата, наспроти мешањето и нападите кои ја засегаат. Во исто време, со реafirмирање на минималните гаранции наброени во основните постулати на овој документ, таа се залага за унапредување на принципот на независно и непристрасно судство, препорачувајќи континуирани реформски активности на државите потписнички, сето ова засновано на определени правни механизми кои ќе го обезбедат истото.

Донесувањето на Брионската изјава, е од исклучителна важност, пред сè поради тоа што е производ на хармонизирани мислења на претседатели на врховни судови кои го претставуваат судството и судиите, во и од име на своите држави. Нападите врз независноста на судството се повеќе се продлабочуваат, стануваат понепрепознатливи, па токму преку оваа Изјава и преку конкретни делувања треба да се прати порака дека нема да се дозволи мешање и нарушување на независноста на судството. Независното

судство е право на граѓаните, а непристрасното судство е гаранција за правдата.

Брионската изјава за принципите за независно судство се донесе во еден многу важен момент за судството во Република Македонија, меѓу другото и во годината на 70-годишнината од основањето и работењето на Врховниот суд, па во овој контекст таа претставува силна поддршка за судството во Република Македонија да остане на патот на својата независност и непристрасност.

Како претставник на земја потписничка на оваа изјава се залагам за нејзина целосна имплементација, активно учествувајќи во креирањето на потребните правни и практични претпоставки, особено афирмирајќи ја истата пред надлежните државни органи и тела надлежни за реформи на правосудниот систем и особено пред судската бранша, стручната и останатата јавност.

Поддржувајќи ги основните принципи на Брионската изјава, ја покажуваме нашата посветеност за создавање на услови за независно судство, притоа афирмирајќи ги универзалните определби за владеење на правото и правната држава како фундаменти на современото право.

На крај, посакувам за сите нас, многу мудрост во заштитата и зачувувањето на судската независност и интегритет.

судија Лидија Неделкова

Претседател на Врховниот суд

ПРЕАМБУЛА

ИМАЈЌИ ПРЕДВИД ДЕКА Меѓународниот пакт за граѓански и политички права на сите лица им гарантира пристап до надлежен, независен и непристрасен суд за решавање на граѓански тужби или кривични пријави.

ИМАЈЌИ ПРЕДВИД ДЕКА со Општата декларација за човекови права се осигурува дека сите лица се еднакви пред законот и имаат право на еднаква заштита од страна законот.

ИМАЈЌИ ПРЕДВИД ДЕКА Конгресот на Обединетите нации за спречување на криминалитетот и за постапување со престапниците има утврдено дека независноста на судството треба да биде гарантирана од страна на државата и дека таквата независност ќе биде составен дел од уставот или законот на земјата.

ИМАЈЌИ ПРЕДВИД ДЕКА Европската конвенција за човекови права наложува секоја земја потписничка да го гарантира правото на живот, слобода и правото на безбедност на секое лице во рамките на нејзината надлежност, како и другите права и слободи набројани во Дел I од Конвенцијата, вклучително и правото на правично судење од страна на независен и непристрасен суд основан со закон.

ИМАЈЌИ ПРЕДВИД ДЕКА Советодавниот совет на европски судии има потврдено во неговите мислења дека независноста на судството е битен предуслов за негово функционирање.

ИМАЈЌИ ПРЕДВИД ДЕКА овие права се исто така заштитени со други регионални инструменти и устави, статути, правни акти и разбирања на земјите учеснички.

ИМАЈЌИ ПРЕДВИД ДЕКА независноста на судството не претставува привилегија на судството, туку обврска што произлегува од правото на секое лице на непристрасен суд.

И ИМАЈЌИ ПРЕДВИД ДЕКА спроведувањето и заштитата на сите права зависи од постоењето на стручно, независно и непристрасно судство.

СЛЕДНИТЕ НАЧЕЛА воспоставуваат стандарди како за независноста на судството, како една од трите гранки на државна власт, така и за независноста на поединечните судии. Овие начела ја претставуваат

целосната посветеност на Конференцијата на претседатели на врховни судови на централна и источна Европа за владеењето на правото и истите се осмислени да го водат поединечниот судија при извршувањето важни судски одговорности, да го помогнат самоуредувањето на судството, да воспостават основа за меѓусебни односи помеѓу трите гранки на државната власт и да го зајакнат јавното почитување и вреднување на судството.

НЕЗАВИСНОСТ НА СУДСТВОТО

1. Судството претставува институција од најголема вредност во секое општество.
2. Општата декларација за човекови права (член 10), Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (член 14(1)) и Европската конвенција за човекови права (член 6(1)) пропишуваат дека секое лице треба да го ужива правото на правично и јавно судење пред надлежен, независен и непристрасен суд основан со закон. Независно судство е неопходно за остварување на тоа право.
3. Независноста на судството бара:
 - a. Судството да одлучува за работите што се пред него поставени вршејќи непристрасна проценка на фактите и толкувајќи го законот без притоа да има непримерни влијанија, било тие да се посредни или непосредни и независно од нивниот извор;
 - b. Независноста припаѓа како на судството како институција, така и на секој поединечен судија по однос на нему доделените предмети; и
 - c. Ниту еден судија не може правилно да одлучи по предмет доколку има страв или очекува корист од која било страна или доколку постои непримерно влијание.
4. Одржувањето на независноста на судството е од огромна важност за достигнување на неговите цели и за соодветно извршување на неговите функции во едно слободно општество кое дејствува во хармонија со владеењето на правото.

- a. Судиите мора да се придржуваат до високи стандарди на судско однесување и правно познавање, истите да ги промовираат, а тоа сè со цел да ја зајакнат довербата на јавноста во судството што е од фундаментално значење за одржување на неговата независност.
 - b. Непристрасноста и впечатокот на непристрасност се клучни за правилно извршување на судската должност. Тоа не се однесува само на одлуката, туку и на постапката во која одлуката е донесена.
5. Независноста на судството и судиите мора да се гарантира од државата и да се заштити со устав, на највисоко правно ниво во земјата. Поконкретни правила треба да се обезбедат на законодавно ниво.
 6. Должност на институциите на државата е да ги почитуваат соодветните цели и функции на судството и да се придржуваат до истите.
 7. Во процесот на одлучување, службата на судиите, кои судат како судии поединци или судии во судски совет со цел носење пресуда во согласност со член 3 (а) од оваа Изјава, не смее да биде предмет на попречување или влијание од страна на кој било судија кој не е назначен на предметот, судски совет, министерство за правда, или кој било друг владин службеник или институција, имајќи го предвид фактот дека против пресудата може да се изјави жалба до повисок суд. Судството мора да ги извршува своите функции согласно уставот и законите. Државата е должна да обезбеди постапки и правни лекови за заштита на независноста на судството, вклучувајќи санкции против тие кои се обидуваат да извршат влијание врз судии вон правна судска постапка.
 8. Судиите треба да ги чуваат интегритетот и независноста на судството и да ја освојат довербата на граѓаните со тоа што ќе избегнуваат да вршат недолични и незаконски активности и ќе избегнуваат да остават впечаток дека во нивниот службен и приватен живот извршиле такви активности.
 9. Во онаа мера во која нивните должности како припадници на судството им дозволуваат, судиите, исто како и останатите граѓани, имаат право на слобода на изразување, верување,

здружување и собир, при што истите треба да се воздржат од политичка активност.

10. Во согласност со важечките закони судиите мора да уживаат слобода да формираат и да се зачленуваат во здружение на судии кое ќе ги застапува нивните интереси и ќе ја унапредува нивната стручна наобразба и да преземаат други такви чекори со цел заштита на нивната независност на начин соодветен за тоа.

ЦЕЛИ НА СУДСТВОТО

11. Целите и функциите на судството го вклучуваат следното:

- a. Да се осигура, во рамките на соодветните граници на судската функција, дека сите лица можат да живеат безбедно во рамки на владеењето на правото на едно општество што е уредено со закони;
- b. Да се промовира, во рамките на соодветните граници на судската функција, почитувањето и остварувањето на човековите права; и
- c. Непристрасно да се применува законот помеѓу физичките и правните лица, односно помеѓу физичките и правните лица и државата.

ИМЕНУВАЊЕ НА СУДИИ

12. Со цел да му се овозможи на судството да ги постигне своите цели и да ги извршува своите должности клучно е судиите да се избираат по заслуга, врз основа на докажани способности, интегритет и независност.
13. Начинот на назначување судии мора да биде таков што ќе обезбеди назначување на најдобро квалификувани лица за судска служба. Тој начин мора да обезбеди заштитни механизми против непримерни влијанија со цел назначување само на лица со соодветна способност, интегритет и независност.

14. Во изборот на судии не смее да постои дискриминација против кое било кое лице по основ на раса, боја на кожа, пол, религија, политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, брачен статус, сексуална ориентација, имотна состојба, раѓање или статус, освен евентуалниот услов кандидатот за судска служба да мора да биде државјанин на засегнатата земја, при што тој услов не се смета за дискриминирачки.
15. Унапредувањето на судии мора да се заснова врз објективна проценка на фактори како што се способност, интегритет, независност и искуство.
16. Процесот на избор, именување и унапредување на судии мора да биде транспарентен. Со цел да се обезбеди транспарентност при процесот на избор, законот треба јасно да ги дефинира постапките и објективните критериуми за избор на судии.

МАНДАТ

17. Судиите мора да имаат сигурност на мандатот. Мандатот на судиите мора соодветно да се осигура со закон. Користењето на пробен период во процесот на именување не се препорачува, но, сепак, таму каде тоа постои треба да се ограничи колку што е можно. Судијата на пробен период ја ужива истата заштита, привилегии, имунитет и индивидуална независност како кој било судија кој не е на пробен период.
18. Се препорачува сите судии кои имаат иста судска надлежност да бидат назначени на период што ќе истече откако тие ќе достигнат одредена возраст.
19. Судиите треба да бидат предмет на предвременно разрешување од должност само доколку тие тоа го побараат и истите треба да бидат предмет на разрешување од служба само доколку постои докажана неспособност, казнена пресуда за сторено кривично дело или друга сериозна тешка повреда на работна обврска што го прави судијата непогоден за вршител на таква служба. Мериторна одлука што е донесена по одреден предмет во добра верба и која се заснова врз примена на правото од страна на одреден судија не треба да резултира во негово отстранување од служба дури иако одлуката на судијата може

да биде погрешна, непопуларна или да не биде во прилог на владините службеници или институции.

20. Судиите претседатели на совети не треба да се отстрануваат од функцијата претседател врз основа на одлука донесена од страна на судијата или други судии во рамки на тој совет, а која се смета како погрешна, непопуларна или која наидува на неодобрување.
21. Таму каде што не се применуваат постапки за разрешување на судија од неговата функција по пат на гласање на народот, постапките за разрешување на судии мора да бидат под контрола на судството.
22. Кога и да се побара разрешување на судија од неговата функција, судијата мора да има право да биде соодветно информиран, односно да има право на целосно и правично сослушување. Ниту еден судија не треба да биде предмет на дисциплинска постапка или разрешен од својата функција поради работни активности што тој ги извршувал како судија, освен во случај на крајна небрежност во вршењето на неговата служба или намерно непридржување до законот.
23. Ако законот предвидува оценување на стручното работење на судиите, тогаш со таквото оценување мора да се почитува независноста на судиите. Судиите може да се оценуваат со цел да се идентификуваат областите во кои тие треба да ја подобрат својата работа и да се утврди кој од нив треба да се унапреди. Оценувањата не смеат да се злоупотребат ниту да се користат како изговор за разрешување на судија.
24. Сите дисциплински постапки, односно постапки за суспендирање или разрешување на судии мора да бидат во согласност со претходно утврдени стандарди на судско однесување и истите мора да бидат транспарентни.
25. Освен доколку не се работи за обезбедување на соодветни и навремени судења по предмети, ниту еден судија не треба од страна на надлежните тела одговорни за управување со судската служба да се преместува од една надлежност или функција во друга без негова согласност.

26. Ако телото надлежно за управување со судовите е судски совет, правосуден совет или друго соодветно тело, таквиот совет или тело треба да биде составено од членови од кои поголемиот број ќе бидат судии.

УСЛОВИ ЗА РАБОТЕЊЕ НА СУДИИТЕ

27. Судиите мора да примаат надомест за својата работа што ќе биде сразмерен со нивната струка и одговорности, односно на нив треба да им се овозможат соодветни услови за работење. На судиите мора да им се обезбеди соодветна наобразба. Исто така, на судиите мора да им се обезбедат соодветни работни простории и опрема за работење што ја одразува важноста на владеењето на правото во едно општество. Судовите треба да бидат обезбедени со доволен број на судии и соодветно квалификуван работен кадар што ќе ја подржува нивната работа. Надоместокот на судиите мора да се заштити од намалувања со посебни закони. Треба да постојат гаранции за исплата на разумен и одржлив надоместок на судиите во случај на инвалидитет, како и за исплата на пензија, што треба да биде во разумен сооднос со висината на нивниот надоместок кога работеле. Надоместокот и работните услови на судиите не треба да се менуваат на штета на судиите, освен во случај на вонредна економска или буџетска состојба.
28. Без да се доведе во прашање која било дисциплинска постапка или кое било право на жалба или надоместок од државата што е во согласност со националните закони, судиите треба да уживаат личен имунитет од граѓански тужби и имунитет од плаќање на оштети како последица од тужби поради нестручно работење или пропусти во вршењето на нивната судска должност. Ниту еден судија не треба да биде предмет на кривична постапка за кривични дела без претходно укинување или откажување од имунитет. Меѓутоа, бидејќи ниту еден судија не е над законот, во случај кога еден судија учествува во криминални активности тогаш од него треба да се очекува откажување од имунитет.

НАДЛЕЖНОСТ

29. Судството мора да има надлежност врз сите прашања од судска природа и исклучиво овластување да одлучува дали тоа е надлежно да донесе одлука по одредено прашање што е упатено до него на начин како што е дефинирано со закон.

СУДСКА УПРАВА

30. Претседателите на судовите не смеат да имаат исклучива надлежност да донесуваат управни одлуки со кои можат да влијаат кога се одлучува за меритот на одреден предмет. Доделувањето предмети на судии треба да биде по случаен избор или врз основа на јасни, објективни и транспарентни критериуми претходно утврдени од страна на судско тело на судот.
31. Главната одговорност на судската управа, вклучувајќи именување, надзор и дисциплинска контрола на административен и помошен работен кадар, мора да биде во надлежност на судството или да биде доделена на надлежно тело во кое судството ќе има мнозинска застапеност или во кое тоа на друг начин ќе има ефективна улога.
32. Буџетот на судовите треба да се подготвува од страна на судовите или од страна на надлежен орган во соработка со судовите или судските власти притоа имајќи ги предвид потребите за независност на судството и неговото управување. Доделениот износ треба да биде доволен со цел на секој суд да му се овозможи да функционира без наметнување на обем на работа на поединечни судии со кој би се нарушило брзото и ефикасно спроведување на правдата.

ОДНОС СО ЗАКОНОДАВНАТА И ИЗВРШНАТА ВЛАСТ

33. Законодавна и извршна власт со која може да се влијае врз судии при вршењето на нивната должност, врз нивниот надоместок или условите или нивните ресурси, не смее да се користи на начин со кој ќе се упати закана или изврши притисок врз одреден судија, одредени судии или судството како целина.
34. Извршни органи не смеат да поттикнуваат или нудат погодности и ниту пак судиите треба да дозволат да прифатат поттикнување или погодности ако со таквото поттикнување или погодности може да се влијае врз извршувањето на нивната судска служба.
35. Извршните органи мораат во секое време да ја осигурат безбедноста и физичката заштита на судиите и нивните семејства. Овие мерки вклучуваат заштита на судовите и судиите кои може да станат или се жртви на закани или насилство.

РЕСУРСИ

36. Законодавната и извршната власт треба да го почитуваат авторитетот на судската власт и ако се даваат коментари за одлуки на судии тогаш треба да се избегне да се даваат критики со кои може да се поткопа независноста или довербата на јавноста во судството. Законодавната и извршната власт се должни да ги почитуваат одлуките на судиите и освен најавување намери за поднесување жалби, тие треба да избегнуваат активности со кои може да се доведе во прашање нивната подготвеност да се придржуваат до одлуките на судиите.
37. Судиите и судските органи треба да имаат право на активно учество во подготовката на законодавството кое се однесува на нивната положба и, поопшто, функционирањето на правосудниот систем. Секој предлог закон што се однесува на положбата на судиите, управувањето со судството и други предлог закони со кои најверојатно би се влијаело врз судството, независноста на судството или врз гаранциите до граѓаните за нивниот пристап до правдата, треба да се земат во предвид само откако ќе се добие мислење од надлежен судски орган.

38. Клучно е на судиите да им се обезбедат неопходните ресурси за тие да можат да ги вршат своите функции. Државата е должна на судството да му ги обезбеди тие ресурси.

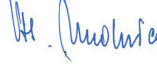

ОДНОСИ СО МЕДИУМИТЕ

39. Медиумите и судството зависат од меѓусебната поддршка: како што судовите го поддржуваат правото на медиумите да истражуваат и објавуваат информации, медиумите играат важна улога во унапредувањето и одржувањето на почитта што судството ја ужива кај јавноста. Судството признава дека е потребно соодветно медиумско покривање на судското работење и однесувањето на судиите со цел да се оствари правото на јавноста да биде информирана за судските одлуки и за јавната отчетност на судиите. За таа цел судските постапки треба да бидат транспарентни, освен кога со закон се бара тајност на постапката.
40. Медиумите треба да ја почитуваат и уважуваат независноста и непристрасноста на судството и да бидат целосно свесни дека поддршката од јавноста за судството и судските одлуки е неопходна за судското работење и е од огромна корист за општеството.
41. Медиумско критикување на судии, судско работење и судски мислења е соодветно само ако медиумите со тоа не се обидуваат да убедат судија или судии да донесат одредена одлука.
42. Медиумите треба да се воздржат од некоректно и злонамерно критикување на судството. Во случај кога медиумското критикување на судија или судска одлука е некоректно или злонамерно, тогаш е соодветно да се реагира во име на судијата. Бидејќи судија не смее јавно да коментира судски предмети, реакцијата треба да дојде од страна на портпарол на суд, здружение на судии, адвокатска комора и други актери вон правосудството.

Брионската изјава за начелата на независност на судството
 е прифатена на 14 октомври 2015 година
 од страна на
 Конференцијата на претседатели на врховни судови
 на средна и источна Европа

Brijunska izjava o načelima sudske neovisnosti
 prihvaćena 14. listopada 2015. godine
 od strane

Konferencije predsjednika vrhovnih sudova zemalja Srednje i Istočne Europe

<u>Ime i prezime</u>	<u>Zemlja</u>
Mr. XHEZAI R ZAGANJORI, Chief Justice 	Albania
Mr. RAMIZ RZAYEV, Chairman 	Azerbaijan
Mrs. MEDDŽIDA KRESO, President 	Bosnia and Herzegovina
Mr. BRANKO HRVATIN, President 	Croatia
Mr. ROMAN FIALA, Vice-President 	The Czech Republic
Mr. PETER DARÁK, President of the Curia 	Hungary
Mr. AVDI DINA, Justice 	Kosovo
Mr. IVARS BIČKOVIČS, The Chief Justice 	Latvia
Mr. RIMVYDAS NORKUS, President 	Lithuania
Mrs. LIDIJA NEDELKOVA, President 	Macedonia
Mrs. VESNA MEDENICA, President 	Montenegro
Mr. prof. LECH PAPRZYCKI, President of the Supreme Court 	Poland
Mr. PYOTR SERKOV, First Deputy Chief Justice 	The Russian Federation
Mrs. DANIELA ŠVECOVA, President 	The Slovak Republic
Mrs. MAJA TRATNIK, Justice 	Slovenia
Mr. YAROSLAV ROMANYUK, President 	Ukraine